

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH BẮC GIANG

SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

NGUYỄN THANH BÌNH – ĐÀO THỊ HƯƠNG (đồng Chủ biên)

ĐỖ THỊ MINH CHÍNH – HÀ HUY GIÁP – ĐÀO THỊ HỒNG

VŨ TRÍ NGƯ – TRẦN THỊ THU

TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG

TỈNH BẮC GIANG

LỚP **3**

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG TÀI LIỆU

Mỗi hoạt động trong tài liệu đều được chỉ dẫn bằng một kí hiệu. Thầy cô sẽ hướng dẫn các em trải nghiệm theo những chỉ dẫn này. Các em cũng có thể theo các kí hiệu chỉ dẫn để trải nghiệm.

KHỞI ĐỘNG

Học sinh được định hướng vào chủ đề sẽ học.

KHÁM PHÁ

Học sinh khám phá được kiến thức, kinh nghiệm mới dựa trên kiến thức, kinh nghiệm đã có.

THỰC HÀNH

Học sinh sử dụng kiến thức, kinh nghiệm đã tiếp thu được để giải quyết các vấn đề, tình huống,... nhằm khắc sâu kiến thức, hình thành kĩ năng.

VẬN DỤNG

Học sinh vận dụng tri thức, kĩ năng đã học và thực hành vào giải quyết các vấn đề của thực tế đời sống để phát triển năng lực và phẩm chất, tình yêu quê hương.

Hãy giữ gìn tài liệu này để dành tặng các em học sinh lớp sau!

LỜI NÓI ĐẦU

Các em học sinh yêu quý!

Tài liệu giáo dục địa phương tỉnh Bắc Giang lớp 3 gồm 5 chủ đề: *Một số hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang, Một số nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang, Một số di tích lịch sử, văn hoá ở Bắc Giang, Một số điểm du lịch tâm linh – sinh thái thuộc Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử, Tìm hiểu âm nhạc truyền thống Bắc Giang.* Tài liệu này giúp các em hiểu biết thêm về các lĩnh vực sản xuất, âm nhạc, di tích lịch sử, văn hoá và phong cảnh ở Bắc Giang, qua đó bồi dưỡng cho các em tình yêu, niềm tự hào về quê hương, để các em có những hành động cụ thể góp phần giữ gìn những giá trị, nét đẹp của tỉnh Bắc Giang.

Để những trải nghiệm về quê hương thực sự hiệu quả, các em hãy làm theo hướng dẫn của thầy, cô và tích cực phát biểu, chia sẻ những hiểu biết, suy nghĩ, cảm xúc của mình và thực hành, luyện tập. Các em cũng cần tự giác vận dụng những điều đã học được vào thực tiễn với sự giúp đỡ của gia đình. Chúc các em trải nghiệm thật vui và ngày càng thêm yêu quê hương Bắc Giang.

MỤC LỤC

Chủ đề 1: Một số hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang	5
Chủ đề 2: Một số nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang	11
Chủ đề 3: Một số di tích lịch sử, văn hoá ở Bắc Giang	18
Chủ đề 4: Một số điểm du lịch tâm linh – sinh thái thuộc Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử	24
Chủ đề 5: Tìm hiểu âm nhạc truyền thống Bắc Giang	35
Một số thuật ngữ dùng trong tài liệu	43

KHỞI ĐỘNG

Kể tên một số hoạt động sản xuất nông nghiệp ở Bắc Giang mà em biết.

KHÁM PHÁ**1 Tìm hiểu hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang**

Đọc thông tin và quan sát các hình ảnh dưới đây để trả lời câu hỏi:

- Kể tên các hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang. Các hoạt động đó ở xã, huyện nào?
- Ở nơi em đang sống có hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng nào?

1. Huyện Lục Ngạn, tỉnh Bắc Giang là vùng trồng cây ăn quả lớn nhất miền Bắc với các sản phẩm đặc trưng như: cam, bưởi, nhãn, táo, đặc biệt là vải thiều. Vải thiều là đặc sản nổi tiếng của huyện Lục Ngạn được nhiều người trong và ngoài nước biết đến. Khi chín, vải có màu đỏ tươi, cùi dày, hạt nhỏ, vị ngọt, giàu chất dinh dưỡng.

2. Na dai là loại cây ăn quả chủ lực của huyện Lục Nam, mang lại nguồn thu nhập chính cho hàng nghìn hộ gia đình nơi đây. Na dai Lục Nam nổi tiếng và được nhiều người ưa chuộng bởi hương vị thơm, ngọt, dẻo dai.

3. Chăn nuôi gà đồi là một hoạt động sản xuất đặc trưng của huyện Yên Thế. Gà đồi Yên Thế là tên gọi chung cho giống gà ở Yên Thế, được nuôi trong môi trường đồi núi tự nhiên nên thịt gà chắc, thơm ngon, vị đậm, ngọt; trứng gà giàu chất dinh dưỡng, vitamin và chất khoáng. Sản phẩm gà đồi Yên Thế là lựa chọn của nhiều gia đình và những người sành ăn.

Ngoài ra, Yên Thế còn nổi tiếng với sự phát triển của nhiều loại cây trồng lâu năm, đặc biệt là cây chè. Tại xã Xuân Lương, huyện Yên Thế, nhất là khu vực Bản Ven việc trồng và thu hoạch chè xanh, chè hoa vàng là hoạt động sản xuất đặc trưng, đem lại nguồn thu nhập chính cho người dân với sản phẩm mang thương hiệu chè xanh Bản Ven và chè Vàng.

2 Tìm hiểu sản phẩm và lợi ích của một số hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang

a. Em hãy kể tên các sản phẩm của từng hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang được thể hiện trong các hình ảnh dưới đây:

b. Dựa vào quan sát các hình ảnh, kết hợp đọc thông tin, em hãy nêu lợi ích của các hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang.

1. Na dai huyện Lục Nam được bày bán ở siêu thị, cửa hàng và được tiêu thụ ở nhiều nơi như Hà Nội, Hải Phòng, Quảng Ninh,...

2. Vải thiều Lục Ngạn không chỉ được bán cho người tiêu dùng trong nước mà còn được xuất khẩu sang Nhật Bản và một số nước như Trung Quốc, Đức, Úc, Hà Lan,...

3. Trồng chè ở Bản Ven tận dụng được lợi thế về đất đai, khí hậu của địa phương và phát triển du lịch, đem lại cuộc sống ấm no cho người dân tộc Cao Lan ở xã Xuân Lương, huyện Yên Thế.

4. Nuôi gà đôi Yên Thế tận dụng được các khu đồi trồng cây ăn quả, cây rừng ở địa phương.

5. Sản phẩm gà đôi Yên Thế được bán ở nhiều nơi và siêu thị nhằm cung cấp thực phẩm bổ dưỡng cho con người và đem lại thu nhập cho người dân.

3 Tìm hiểu cách sử dụng sản phẩm của một số hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang

a. Quan sát các hình ảnh dưới đây để nêu cách sử dụng đặc sản vải thiều ở Bắc Giang.

Vải thiều đóng hộp

Vải thiều sấy khô

Vải thiều tươi

Giấm vải

b. Nêu cách sử dụng sản phẩm của:

- Hoạt động sản xuất các loại cây ăn quả: cam, bưởi, na,...
- Hoạt động trồng và chế biến chè Bản Ven.
- Hoạt động chăn nuôi gà đồi Yên Thế.

c. Nêu cách sử dụng một loại sản phẩm của hoạt động sản xuất nông nghiệp ở nơi em đang sống.

THỰC HÀNH

4 Giới thiệu sản phẩm của một hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở địa phương

- Thảo luận nội dung, hình thức giới thiệu sản phẩm.

Gợi ý:

- ◆ Tên sản phẩm;
- ◆ Nơi làm ra sản phẩm;
- ◆ Những lợi ích do sản phẩm đó đem lại cho người dân địa phương;
- ◆ Cách sử dụng sản phẩm;
- ◆ Hình thức giới thiệu: triển lãm tranh, ảnh hoặc trình chiếu video.

- Giới thiệu sản phẩm theo nội dung, hình thức đã thống nhất.
- Chia sẻ cảm xúc và những điều em học hỏi được sau khi xem triển lãm hoặc video.
- Nêu cảm nhận của em về hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở nơi em đang sống.

5 Trải nghiệm làm một số công việc đơn giản của một hoạt động sản xuất nông nghiệp đặc trưng ở nơi em đang sống

- Nghe thầy, cô phổ biến nội dung, nhiệm vụ, nội quy tham gia trải nghiệm.
- Trải nghiệm làm một số công việc đơn giản của hoạt động sản xuất ở vườn trường, địa phương.
- Chia sẻ cảm xúc và những điều em học hỏi được sau trải nghiệm.

Học sinh Trường Tiểu học Xuân Lương, huyện Yên Thế trải nghiệm thu hoạch chè ở Bản Ven

6 VẬN DỤNG

6 Đề xuất cách sử dụng sản phẩm nông nghiệp đặc trưng ở Bắc Giang tiết kiệm và bảo vệ môi trường

- Hỏi bố mẹ, người thân cách sử dụng sản phẩm nông nghiệp tiết kiệm và bảo vệ môi trường.
- Đề xuất những việc nên làm để sử dụng sản phẩm nông nghiệp tiết kiệm và bảo vệ môi trường.

KHỞI ĐỘNG

Kể tên những nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang mà em biết.

KHÁM PHÁ

1 Tìm hiểu một số nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang

a. Đọc thông tin và quan sát các hình ảnh dưới đây để trả lời câu hỏi:

- Quê hương Bắc Giang có những nghề thủ công truyền thống nào?
- Những nghề thủ công truyền thống đó ở xã/ phường, huyện/ thành phố nào ở Bắc Giang?
- Ở nơi em đang sống, có nghề thủ công truyền thống nào?
- Nghề thủ công truyền thống đem lại những lợi ích gì?

1. Nghề làm bún Đa Mai ở phường Đa Mai, thành phố Bắc Giang có từ cách đây khoảng 400 năm. Đây là một trong những làng nghề làm bún nổi tiếng ở miền Bắc nước ta.

2. Bánh đa Kế là một sản phẩm truyền thống có từ lâu đời, chứa đựng sự công phu, khéo léo và tinh tế của người dân làng Kế – một ngôi làng cổ thuộc phường Dĩnh Kế, thành phố Bắc Giang. Bánh đa của làng Kế là món quà quê hấp dẫn bởi khi nướng chín, bánh đa giòn tan, hương vị thơm, ngọt, bùi ngậy đặc trưng của gạo tẻ, vừng đen, lạc hoà quyện vào nhau.

3. Nghề làm mì gạo Chũ có ở huyện Lục Ngạn khoảng gần 70 năm. Mì gạo Chũ nổi tiếng, được người tiêu dùng khắp nơi ưa chuộng bởi sự dẻo dai, ngon của các sản phẩm được chế biến từ gạo tẻ, gạo lứt (gạo xay không giã trắng).

4. Nghề trồng dâu nuôi tằm ở xã Mai Đình, huyện Hiệp Hoà có từ cách đây hơn 100 năm. Ngoài xã Mai Đình, nghề còn phát triển ở các xã ven sông Cầu như Hợp Thịnh, Đại Thành, Quang Minh,... và một số xã khác.

b. Chỉ ra sản phẩm của những nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang trong các hình ảnh sau:

2 Tìm hiểu các bước chính để làm một số sản phẩm của nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang

a. Quan sát hình ảnh và giới thiệu các bước chính để làm bánh đa Kế.

Bước 1. Vo gạo và ngâm gạo vào nước sạch. Sau đó xay gạo đã ngâm thành bột

Bước 2. Tráng bánh: Đổ bột vào khuôn rải trên nồi nước sôi, tráng đều. Khi bánh chín sẽ dùng ống nửa tròn khéo léo lấy bánh ra và đặt vào phen

Bước 3. Rắc vừng đen, lạc sống giã dập lên trên mặt bánh rồi đem phơi

Bước 4. Nướng bánh đa trên chậu than hồng

b. Sắp xếp các hình dưới đây sao cho đúng trình tự các bước chính để làm một số sản phẩm của nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang.

1. Làm bún Đa Mai

Xay gạo đã ngâm thành bột nước

Ép bột dẻo thành sợi và nấu chín

3 Vo gạo và ngâm gạo

4 Ra thành phẩm bún

5 Ép bột nước đã xay cho ráo nước, thành bột dẻo

2. Làm mì Chũ Lục Ngạn

1 Phơi khô sợi mì sau khi thái

2 Phơi bánh tráng dưới nắng

3 Ngâm gạo, xay gạo ướt thành bột.
Tráng bột thành bánh mỏng
và xếp lên phen tre

4 Làm mềm bánh tráng sau khi
phơi khô, cuộn bánh tráng
và thái thành sợi mì

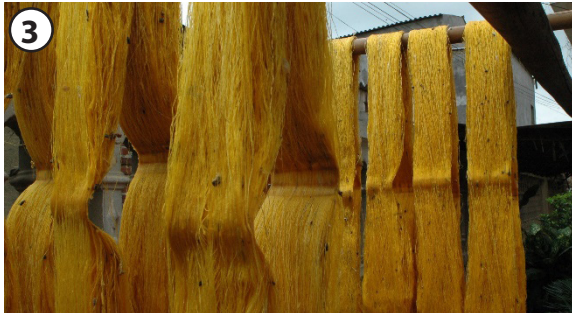
3. Trồng dâu nuôi tằm

1 Tằm nhả tơ, tạo kén
thu hoạch kén tằm

2 Thả kén tằm vào nước đun sôi
để ươm tơ, kéo thành sợi

Phơi sợi tơ tằm thành phẩm

Nuôi tằm

3 Tìm hiểu việc sử dụng sản phẩm của nghề thủ công truyền thống và bảo vệ môi trường ở Bắc Giang

Thảo luận và trả lời câu hỏi:

- Gia đình em đã sử dụng sản phẩm nào của những nghề thủ công truyền thống ở Bắc Giang?
- Nêu cách gia đình em sử dụng 1 – 2 loại sản phẩm của nghề thủ công truyền thống.

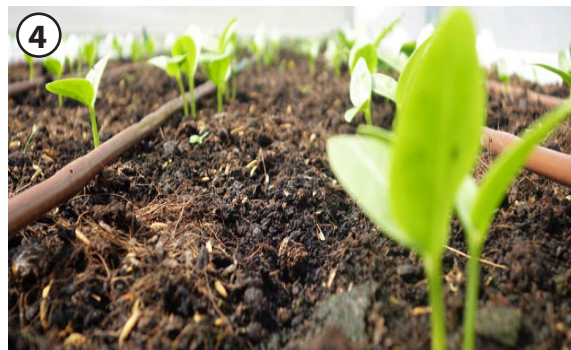
Ví dụ: Sử dụng sản phẩm của nghề trồng dâu nuôi tằm

Sử dụng sợi tơ tằm để dệt thành lụa tơ tằm

Chế biến nhộng tằm thành món ăn bổ dưỡng

Sử dụng phân tằm làm phân bón cho cây trồng

- Nên sử dụng những sản phẩm của nghề thủ công truyền thống như thế nào để vừa tiết kiệm, vừa không làm ảnh hưởng tới môi trường?
- Nêu nhận xét của em về việc sử dụng các sản phẩm nghề thủ công truyền thống ở gia đình và địa phương.

Gợi ý:

- ◆ Có hợp lí, tiết kiệm không?
- ◆ Có góp phần bảo vệ môi trường không?

THỰC HÀNH

4 Lựa chọn thực hiện một trong hai nhiệm vụ dưới đây

- Nhiệm vụ 1.** Giới thiệu về một nghề thủ công truyền thống ở địa phương
- Cùng các bạn trong nhóm lựa chọn một nghề thủ công truyền thống ở địa phương để giới thiệu.
  - Sưu tầm tư liệu, tranh ảnh về các công việc, sản phẩm của nghề.
  - Thảo luận nội dung và cách giới thiệu về nghề thủ công truyền thống đó.

Gợi ý:

- ◆ Giới thiệu nghề thủ công truyền thống nào?
- ◆ Nghề này phổ biến ở đâu?
- ◆ Sản phẩm của nghề là gì?
- ◆ Các bước làm ra sản phẩm.
- ◆ Sản phẩm được sử dụng như thế nào?
- ◆ Cách giới thiệu: Triển lãm tranh, ảnh hoặc sử dụng video giới thiệu (nếu có).

- Giới thiệu nghề thủ công truyền thống ở địa phương.
- Chia sẻ cảm xúc và những điều em học hỏi được sau khi tham gia giới thiệu nghề thủ công truyền thống ở địa phương.

Nhiệm vụ 2. Trải nghiệm một nghề thủ công truyền thống ở địa phương
– Dựa vào hình ảnh dưới đây, hãy nêu những việc em cần làm khi tham gia trải nghiệm nghề thủ công truyền thống ở địa phương.

1 Nghe hướng dẫn và quan sát cách nướng bánh đa Kế

2 Trải nghiệm nướng bánh đa tại làng nghề bánh đa Đình Kế

- Trải nghiệm làm một số công việc đơn giản của nghề thủ công truyền thống ở địa phương.
- Chia sẻ cảm xúc và những điều học hỏi được sau trải nghiệm.

VẬN DỤNG

5 Đề xuất việc nên làm để sử dụng hợp lí 1–2 sản phẩm nghề thủ công truyền thống

- Hỏi bố mẹ, người thân cách sử dụng sản phẩm nghề thủ công truyền thống tiết kiệm và bảo vệ môi trường.
- Đề xuất những việc nên làm để sử dụng sản phẩm nghề thủ công truyền thống tiết kiệm và bảo vệ môi trường.

KHỞI ĐỘNG

Hãy kể tên một di tích lịch sử, văn hoá ở Bắc Giang mà em biết.

KHÁM PHÁ**1 Khám phá một số di tích lịch sử, văn hoá ở Bắc Giang**

a. Quan sát các hình dưới đây, đọc thông tin và thực hiện:

- Kể tên các di tích lịch sử, văn hoá ở Bắc Giang.
- Các di tích đó nằm ở địa phương nào?

Chùa Vĩnh Nghiêm

1. Chùa Vĩnh Nghiêm còn gọi là chùa Đức La, thuộc xã Trí Yên, huyện Yên Dũng. Đây là một trong những ngôi chùa cổ ở Bắc Giang.

2. Khu di tích lịch sử chiến thắng Xương Giang thuộc phường Xương Giang, thành phố Bắc Giang. Năm 2020, khu di tích được xếp hạng là Di tích quốc gia đặc biệt.

*Khu di tích lịch sử Chiến thắng
Xương Giang*

Lăng đá Dinh Hương

4. Khu di tích khởi nghĩa Yên Thế thuộc địa bàn thị trấn Phồn Xương, huyện Yên Thế. Khu di tích gồm nhiều di tích liên quan đến cuộc khởi nghĩa do Hoàng Hoa Thám lãnh đạo.

Toàn cảnh chùa Bồ Đà

3. Lăng Dinh Hương thuộc thị trấn Thăng, huyện Hiệp Hoà. Đây là một quần thể kiến trúc điêu khắc đá độc đáo từ thời Hậu Lê⁽¹⁾.

*Tượng đài anh hùng dân tộc
Hoàng Hoa Thám*

5. Chùa Bồ Đà là Di tích lịch sử và kiến trúc nghệ thuật, thuộc xã Tiên Sơn, huyện Việt Yên. Năm 2017, chùa được xếp hạng là Di tích quốc gia đặc biệt.

---

1 Hậu Lê: tên triều đại ở Việt Nam từ năm 1428 đến năm 1789.

b. Kể tên những di tích lịch sử, văn hoá khác ở địa phương mà em biết theo gợi ý:

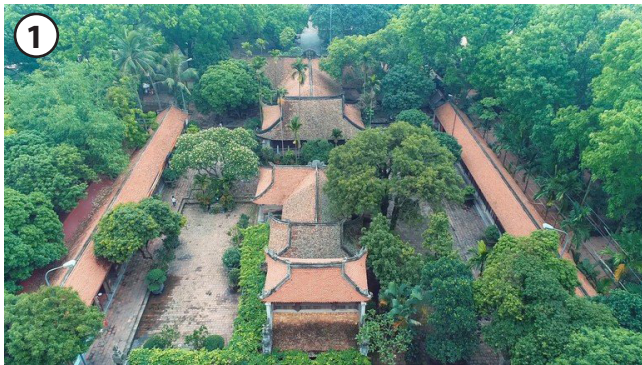
- Tên di tích.
- Di tích thuộc địa phương nào?

2 Tìm hiểu một số di tích lịch sử, văn hoá tiêu biểu

a. Em hãy quan sát các hình sau, kết hợp đọc thông tin và thực hiện:

- Nói tên, địa điểm và lịch sử hình thành các di tích.
- Mô tả cảnh quan bên ngoài của di tích.
- Nêu đặc điểm nổi bật của một số hiện vật bên trong.

1. Chùa Vĩnh Nghiêm

Toàn cảnh chùa Vĩnh Nghiêm

Một tấm mộc bản chùa Vĩnh Nghiêm

Chùa Vĩnh Nghiêm nằm ở vùng đất giữa sông Lục Nam và sông Thương, với cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp. Tương truyền, chùa được xây dựng từ thời nhà Lý và được mở rộng dưới thời Trần.

Ngoài những pho tượng uy nghi, tráng lệ, chùa còn là nơi lưu giữ 34 đầu sách với gần 3 000 mộc bản⁽¹⁾. Từ kho mộc bản này, có thể khai thác thông tin ở nhiều lĩnh vực: tôn giáo, ngôn ngữ, văn học, y học, mỹ thuật,...

2. Khu di tích chiến thắng Xương Giang

Khu di tích chiến thắng Xương Giang là nơi lưu giữ những dấu ấn lịch sử trong trận chiến thắng Xương Giang của nghĩa quân Lam Sơn năm 1427, góp phần chấm dứt 20 năm đô hộ của nhà Minh ở nước ta.

1 Mộc bản: bản gỗ có khắc chữ hoặc hình để in.

Đền Xương Giang ngày nay

Lầu chuông

Điểm nổi bật trong khu di tích là ngôi đền, nơi tôn thờ, vinh danh hoàng đế Lê Lợi và nghĩa quân trong chiến thắng Chi Lăng – Xương Giang.

3. Chùa Bồ Đà

Chùa Bồ Đà nằm dưới chân núi Phượng Hoàng, xã Tiên Sơn, huyện Việt Yên, nơi có phong cảnh sơn thủy hữu tình. Tương truyền, chùa được hình thành dưới thời nhà Lý. Thời Hậu Lê, các vua cũng cho xây dựng, mở mang thêm. Nét độc đáo của chùa Bồ Đà là khu vườn tháp cổ với gần 100 ngôi tháp đẹp và lớn nhất Việt Nam. Chùa còn lưu giữ bảo vật quốc gia, đó là bộ kinh Phật cổ nhất Việt Nam được khắc trên gỗ thị (loại gỗ bền và nhẹ).

Vườn tháp

Bộ ván kinh Phật

Hiện nay, chùa được đầu tư, tôn tạo lại trên nền cũ.

b. Chia sẻ cảm nghĩ về những di tích lịch sử, văn hoá của Bắc Giang mà em đã học.

THỰC HÀNH

3 Xác định những việc nên/không nên làm để bảo vệ các di tích

Quan sát hình sau và cho biết:

- Các bạn trong hình đang làm gì?
- Theo em, những việc nào nên hoặc không nên làm để thể hiện sự tôn trọng và bảo vệ các di tích? Tại sao?

4 Nhận biết các di tích

Tham gia trò chơi: *Hái hoa dân chủ*

Câu 1. Chùa nào có vườn tháp đẹp và lớn nhất nước ta?

Câu 2. Di tích nào ghi chiến công của cha ông đánh bại quân Minh xâm lược?

Câu 3. Câu ca sau nói về di tích lịch sử, văn hoá nào của Bắc Giang?

“Ai qua Yên Tử, Quỳnh Lâm

Vĩnh Nghiêm chưa tới thiền tâm chưa đành”

Câu 4. Khu di tích nào được mệnh danh là khu bảo tàng đá cổ lớn nhất nước ta?

Câu 5. Khu di tích nào gắn liền với người anh hùng áo vải Hoàng Hoa Thám?

Câu 6. Di tích nào hiện nay còn lưu giữ được 3 000 mộc bản nguyên gốc?

...

5 Em làm hướng dẫn viên du lịch

Trong vai hướng dẫn viên du lịch, em hãy giới thiệu một di tích lịch sử, văn hoá thuộc tỉnh Bắc Giang.

- Tìm hiểu thông tin (tư liệu, tranh ảnh, hiện vật,...) về một di tích lịch sử, văn hoá.
- Giới thiệu trước lớp di tích đó.

Gợi ý:

- ◆ Tên, địa điểm di tích;
- ◆ Mô tả khái quát cảnh quan và điểm nổi bật của di tích;
- ◆ Nêu cảm nhận của em về di tích đó.

VẬN DỤNG

6 Tham quan và chia sẻ

- Cùng bạn tham quan, tìm hiểu một di tích ở địa phương và chia sẻ với bạn những điều em đã trải nghiệm.
- Nói với bạn những việc em đã làm, nên làm để thể hiện trách nhiệm với việc tôn trọng, bảo vệ và giữ gìn di tích lịch sử, văn hoá của quê hương.

KHỞI ĐỘNG

Đọc thông tin và quan sát các hình ảnh dưới đây để trả lời câu hỏi:

- Tây Yên Tử nằm trên địa phận của các xã, huyện nào ở Bắc Giang?
- Vì sao Tây Yên Tử được tỉnh Bắc Giang chọn là điểm phát triển du lịch tâm linh – sinh thái?

Núi rừng Tây Yên Tử

Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử

Tây Yên Tử là một địa danh, một khu rừng bảo tồn lớn, nằm trên địa phận của các xã An Lạc, thị trấn Tây Yên Tử, Thanh Luận (huyện Sơn Động) và xã Lục Sơn (huyện Lục Nam).

Tây Yên Tử là điểm tham quan du lịch tâm linh được xây dựng và phát triển nhằm tái hiện con đường hoằng dương phật pháp⁽¹⁾ của Phật hoàng Trần Nhân Tông. Đồng thời, đây còn là khu bảo tồn lớn, có hệ thống rừng nguyên sinh chứa đựng hệ động, thực vật đa dạng với những thắng cảnh nổi tiếng, nên phù hợp phát triển du lịch tâm linh – sinh thái của Bắc Giang. Ngoài du lịch tâm linh – sinh thái, Tây Yên Tử còn là nơi trải nghiệm du lịch thể thao leo núi và du lịch nghỉ dưỡng.

1 Con đường hoằng dương phật pháp: con đường truyền giáo của đạo phật.

1 Tìm hiểu vị trí, cảnh quan một số điểm du lịch sinh thái Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử

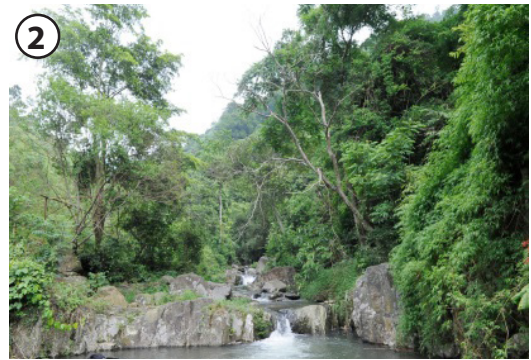
a. Đọc thông tin và quan sát các hình ảnh dưới đây để trả lời câu hỏi:

1. Rừng Khe Rỗ

Rừng Khe Rỗ thuộc xã An Lạc, huyện Sơn Động, là ranh giới tự nhiên giữa 3 tỉnh Quảng Ninh, Bắc Giang và Lạng Sơn. Rừng Khe Rỗ nằm gọn trong hai con suối là Nước Vàng và Khe Đin, được tô điểm thêm bằng hồ nước Vững Tròn mát lạnh, thác Ba Tầng cùng nhiều dòng suối trong vắt chảy quanh co,...

Suối Khe Đin

Rừng Khe Rỗ

Suối Khe Rỗ

Vững Tròn

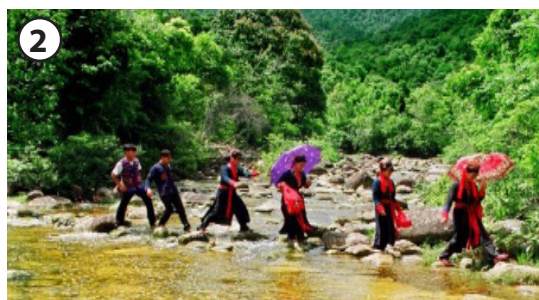
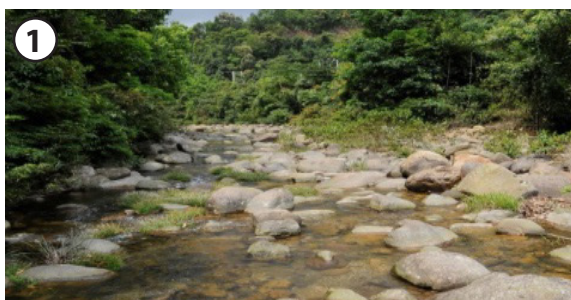
Đây là khu rừng tiêu biểu nhất của Bắc Giang. Ngày nay, khu rừng vẫn mang trong mình những nét mộc mạc của những tán cây trăm tuổi, với những dòng suối thơ mộng, thảm thực vật đa dạng và những loài động, thực vật quý hiếm.

Câu hỏi:

- Rừng Khe Rõ thuộc địa phận xã, huyện nào ở Bắc Giang?
- Rừng Khe Rõ có đặc điểm gì nổi bật?
- Em thích nhất điều gì ở rừng Khe Rõ? Vì sao?

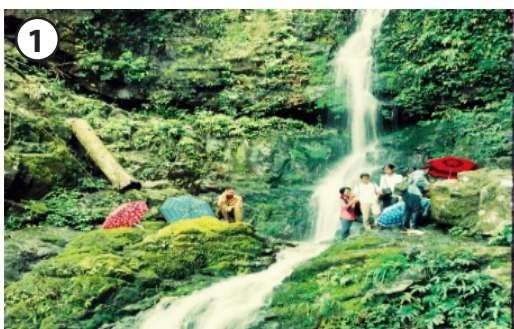
2. Suối Nước Vàng, thác Giót

Khu danh thắng suối Nước Vàng, thác Giót thuộc địa phận xóm Đồng Vành, xã Lục Sơn huyện Lục Nam, tỉnh Bắc Giang. Đây là tổ hợp danh thắng bắt nguồn từ dãy núi Phật Sơn thuộc cánh rừng đặc dụng⁽¹⁾ Tây Yên Tử. Suối Nước Vàng đặc biệt có dòng suối quanh năm tuôn chảy một dòng nước màu vàng sánh.

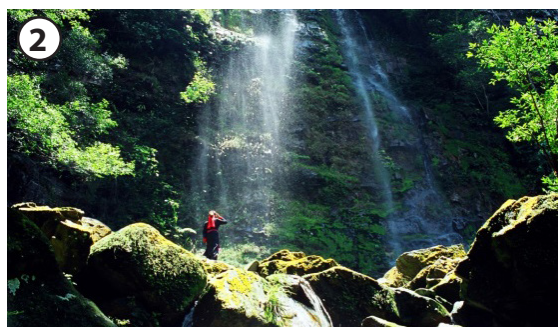

Suối Nước Vàng

Từ hạ nguồn suối Nước Vàng phải băng qua 7 thác nước để tới thượng nguồn thác Giót (thác cao nhất khoảng 50 m). Tại thượng nguồn có dòng nước đổ nhẹ như dải lụa bay. Nhìn lên dòng thác hùng vĩ có thể thấy những lớp đá phủ rêu xanh, và hít thở được không khí trong lành.

*Dòng thác trên thượng nguồn
thác Giót*

Thác Giót

1 Rừng đặc dụng: rừng được sử dụng để bảo tồn thiên nhiên, nguồn gen động, thực vật.

Câu hỏi:

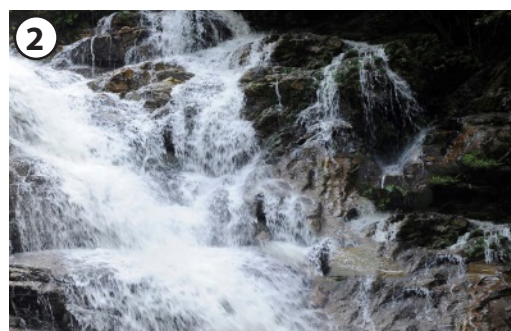
- Suối Nước Vàng, thác Giót thuộc địa phận xã, huyện nào ở Bắc Giang?
- Suối Nước Vàng, thác Giót có đặc điểm nổi bật gì?
- Em ấn tượng với điều gì qua tìm hiểu về suối Nước Vàng, thác Giót?

3. Thác Ba Tia

Thác Ba Tia nằm ở phía Tây của Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử thuộc thị trấn Tây Yên Tử, huyện Sơn Động. Thác Ba Tia chính là đầu nguồn của suối Nước Vàng. Ở đây có những đoạn suối yên ả, lách qua khe đá tạo cảm giác thanh bình. Bên cạnh đó, những dòng nước cuộn cuộn đổ xuống qua các bậc thang đá tạo nên âm thanh sôi động. Đầu nguồn là 3 nhánh suối nước đổ từ độ cao 20 m xuống tạo ra điểm tắm lí tưởng. Ở đây còn có thể ngắm được phong cảnh đẹp với màu xanh tươi mát của những cây cổ thụ hoà cùng tiếng chim hót líu lo. Cảnh sắc nước non hữu tình.

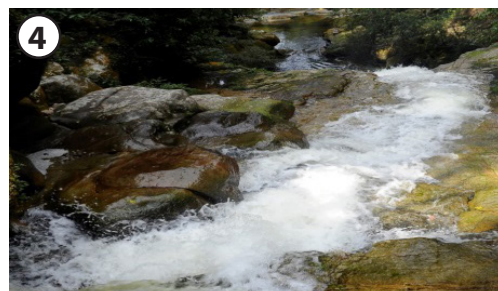
Thác Ba Tia

Điểm tắm lí tưởng của thác Ba Tia

Dưới chân thác Ba Tia tạo ra dòng suối rộng, nước chảy suốt đêm ngày

Đầu nguồn suối Nước Vàng

Câu hỏi:

- Thác Ba Tia thuộc địa phận thị trấn, huyện nào ở Bắc Giang?
- Thác Ba Tia có đặc điểm gì nổi bật?
- Em thích nhất điều gì ở Thác Ba Tia? Vì sao?

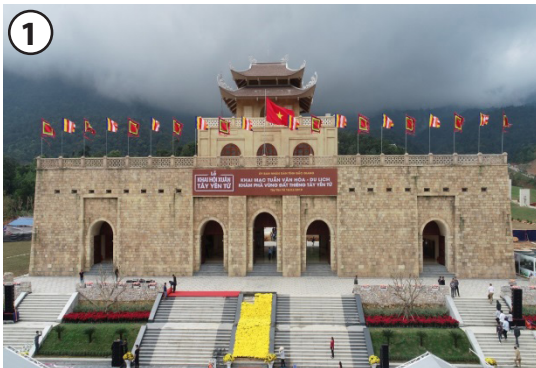
b. Chia sẻ cảm xúc của em về những điểm du lịch sinh thái trên.

2 Tìm hiểu Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử

a. Đọc thông tin và quan sát các hình ảnh dưới đây để trả lời câu hỏi:

1. Đặc điểm của Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử

Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử mang đặc điểm chung là đáp ứng nhu cầu của người dân Việt Nam hướng về cội nguồn. Khu du lịch này giúp khách du lịch tìm đến con đường hoằng dương Phật pháp mà điểm cuối là chùa Đồng (thuộc Đông Yên Tử, nằm trên địa phận tỉnh Quảng Ninh). Ngoài ra, Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử còn mang đặc điểm riêng là gắn liền với sinh thái và văn hoá bản địa của một vùng thuộc tỉnh Bắc Giang.

Khu tái hiện Hoàng thành Thăng Long

Nhà bảo tàng khu du lịch

Hằng năm tại đây diễn ra nhiều lễ hội. Lễ hội lớn có hình thức tổ chức phong phú hơn các lễ hội khác. Ví dụ, lễ hội Khai xuân có tổ chức cắm trại trước ngày khai hội (12 tháng Giêng); sau đó vào ngày khai hội tổ chức lễ Phật Bạch Tổ tại chùa Hạ, cuối cùng triển khai mít tinh khai hội tại quảng trường trung tâm.

Ngày khai hội Tây Yên Tử tại quảng trường trung tâm

Hai bên đường từ quảng trường trung tâm đến nhà ga cáp treo có 10 bức phù điêu giới thiệu cuộc đời của Phật Hoàng Trần Nhân Tông và các mô hình bàn chân phật.

Đường từ quảng trường lên nhà ga cáp treo

Lối lên nhà ga cáp treo qua cầu Cảnh Quan

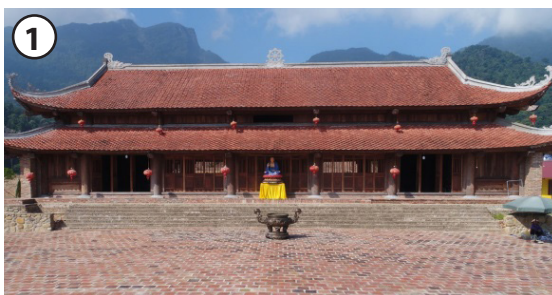
Các bức phù điêu giới thiệu về cuộc đời của Trần Nhân Tông trên đường từ quảng trường lên nhà ga cáp treo

Câu hỏi:

- Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử có đặc điểm chung và đặc điểm riêng nào?
- Em hãy cho biết có mấy con đường lên nhà ga cáp treo ở Khu du lịch Tây Yên Tử?
- Nêu ấn tượng và cảm xúc của em qua những gì quan sát được.

2. Chùa Hạ

Chùa Hạ thuộc thôn Đồng Thông, thị trấn Tây Yên Tử, huyện Sơn Động. Chùa nằm ở độ cao 145 m, trên khuôn viên bằng phẳng, có 3 cổng ra vào (tam quan). Kiến trúc chính điện của chùa theo lối truyền thống gồm: Tiền đường; Thiêu Hương, Hậu cung.

Chùa Hạ

Tam quan vào Chùa Hạ

Chùa Hạ là nơi đón tiếp khách thập phương đến lễ, tham quan, du lịch, và là nơi để du khách sẽ tiếp tục hành trình đến chùa Thượng. Vượt qua cầu Cảnh Quan sang khu vực nhà ga cáp treo tuyến chùa Hạ – chùa Thượng. Hoặc từ chùa Hạ du khách chuẩn bị cho hành trình leo núi.

Chùa Hạ Tây Yên Tử ngày khai hội

Hoạt động tín ngưỡng tại chùa Hạ

Câu hỏi:

- Chùa Hạ thuộc địa phận xã, huyện nào ở Bắc Giang?
- Chùa Hạ có đặc điểm gì nổi bật? Du khách đến chùa Hạ thường làm gì?
- Nêu cảm nhận của em khi quan sát những hình ảnh ở chùa Hạ.

3. Chùa Thượng

Chùa Thượng là ngôi chùa nằm ở vị trí cao nhất được xây dựng theo lối kiến trúc truyền thống.

Chùa Thượng

Tam quan chùa Thượng

Chùa Thượng có ba pho tượng đồng uy nghi của Trúc Lâm Tam tổ gồm: Nhất tổ Phật hoàng Trần Nhân Tông, Nhị tổ Pháp Loa và Tam tổ Huyền Quang.

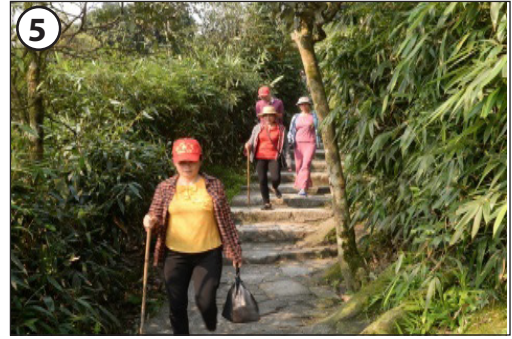

Tượng Phật trong chùa Thượng

Chùa Thượng là nơi truyền giáo, giúp cho phật tử⁽¹⁾ hiểu về giáo lí và thực hành thiền lí tưởng nhất của các phật tử. Đồng thời đây cũng là đích đến của hành trình leo núi. Nơi đây còn tổ chức đốt hoa đăng vào Lễ hội Phật Đản (tháng 4) và Lễ giỗ Phật Hoàng Trần Nhân Tông vào ngày mồng 1 tháng 11 (âm lịch).

Đường cáp treo lên chùa Thượng

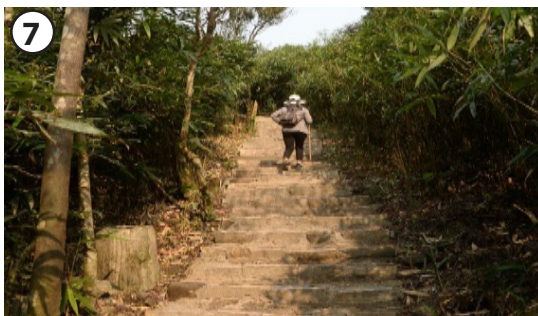

Lối đi bộ lên chùa Thượng và chùa Đồng

Đồng thời, do ở độ cao gần 1000 mét so với mực nước biển, chùa Thượng được mây trắng bao quanh nên là điểm săn mây⁽²⁾ cực kì đẹp cho du khách vào bất kì thời gian nào.

Mây mù bao phủ

Đường đi bộ nối từ chùa Thượng lên tượng đồng Trần Nhân Tông và chùa Đồng (Quảng Ninh)

Từ chùa Thượng đi bộ lên chùa Đồng điểm cuối của chuyến hành trình khoảng 30 phút. Khi đứng ở chùa Đồng trên đỉnh cao Yên Tử, du khách sẽ cảm nhận được sự linh thiêng của Phật pháp, vẻ đẹp núi non mây trời.

1 Phật tử: là những người theo đạo phật.

2 Săn mây: chụp ảnh với mây.

Câu hỏi:

- Độ cao của Chùa Thượng đã tạo cơ hội cho du khách làm gì?
- Chùa Thượng có đặc điểm gì nổi bật? Các phật tử thường làm gì ở đó?
- Nêu cảm nhận của em khi quan sát những hình ảnh ở chùa Thượng.

b. Chia sẻ cảm nhận chung của em về Khu du lịch tâm linh – sinh thái Tây Yên Tử.

3 Xác định những việc cần làm để bảo vệ các điểm du lịch ở Tây Yên Tử

Thảo luận cùng bạn, xác định những việc cần làm để bảo vệ cảnh quan, môi trường, sự phong phú của các loài động, thực vật.

Gợi ý:

- ◆ Đặt thùng rác;
- ◆ Giữ gìn, không khai thác trái phép, làm thay đổi cảnh quan;
- ◆ Bảo vệ các loại động vật quý hiếm, không săn bắn;
- ◆ ...

THỰC HÀNH

4 Giới thiệu với bạn về điểm du lịch tâm linh – sinh thái ở Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử

a. Thảo luận về nội dung, hình thức giới thiệu điểm du lịch được lựa chọn.

Gợi ý:

- ◆ Tên điểm du lịch;
- ◆ Vị trí của điểm du lịch;
- ◆ Đặc điểm, vẻ đẹp của quang cảnh (hoặc kiến trúc);
- ◆ Mời khách đến thăm và nhắc nhở những việc cần làm để bảo vệ các điểm du lịch;
- ◆ Hình thức giới thiệu: Tham quan trực tiếp, thuyết trình kết hợp với tranh minh họa, triển lãm tranh, tiểu phẩm,...

b. Giới thiệu về điểm du lịch đã chọn.

Học sinh Trường Tiểu học thị trấn Tây Yên Tử, huyện Sơn Động trong buổi trải nghiệm

VẬN DỤNG

5 Tuyên truyền về bảo vệ vẻ đẹp của Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử

Em cùng các bạn bổ sung, hoàn thiện nội dung giới thiệu về các điểm du lịch tâm linh – sinh thái ở Khu bảo tồn thiên nhiên Tây Yên Tử để tuyên truyền cho gia đình, hàng xóm,... về:

- Vẻ đẹp, ý nghĩa của các điểm du lịch;
- Những việc nên và không nên làm khi đến các điểm du lịch.

 KHỞI ĐỘNG

Em đã được nghe hoặc xem trình diễn thể loại âm nhạc truyền thống nào ở Bắc Giang gắn với các hình ảnh dưới đây? Hình thức biểu diễn nào có ở địa phương em?

Hát Quan họ

Hát chèo

Hát Then

 KHÁM PHÁ

1 Tìm hiểu về hát Quan họ

Miền quê Kinh Bắc xưa (bao gồm hai tỉnh Bắc Ninh và Bắc Giang) nổi tiếng với những làn điệu dân ca Quan họ. Bắc Giang có hai di sản âm nhạc truyền thống được Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hoá của Liên Hợp Quốc (UNESCO) công nhận là Di sản văn hoá phi vật thể đại diện của nhân loại, trong đó, hát Quan họ được công nhận năm 2009.

Quan họ là hình thức hát đối đáp – giao duyên của các liền anh (nam) và các liền chị (nữ) trong các lễ hội hằng năm. Khi hát, một bên sẽ ra vế hát trước và bên kia sẽ hát đáp lại với nội dung kết bạn (kết chạ). Giọng hát quan họ của các nghệ nhân ấm áp, thu hút người nghe và không cần nhạc đệm.

Quan họ xuống hội

Hát Quan họ tại chùa Thổ Hà

Hát đối Quan họ ở làng Sen Hồ
(thị trấn Nếnh)

Hát Quan họ trên thuyền

Hoạt động bảo tồn và phát huy hát Quan họ ở Bắc Giang đã được những nghệ nhân yêu mến âm nhạc dân gian quan tâm và truyền dạy cho nhiều thế hệ. Hiện nay, huyện Việt Yên tổ chức khá nhiều làng hát Quan họ như: Thổ Hà, Trung Đồng, Hữu Nghị, Nội Ninh, Giá Sơn, Sen Hồ. Các câu lạc bộ và hoạt động trại hè Em yêu làn điệu dân ca cũng được tổ chức hàng năm.

Một hội thi hát Quan họ ở Bắc Giang

Hoạt động ở các câu lạc bộ dân ca tại một trường tiểu học ở Bắc Giang

Học sinh hát Quan họ trong trại hè

Câu hỏi:

- Hát Quan họ là thể loại âm nhạc truyền thống có ở đâu?
- Những người tham gia hát quan họ được gọi là gì?
- Nêu cảm nhận của em sau khi nghe lời ca và giai điệu của bài *Khách đến chơi nhà*.
- Để bảo tồn và phát huy hát Quan họ ở Bắc Giang, Quan họ đã được truyền dạy ở những xã, huyện nào?

2 Tìm hiểu về hát Chèo

Hát chèo – một thể loại kịch hát từ xa xưa có nguồn gốc ở châu thổ Bắc Bộ, trong đó có ở tỉnh Bắc Giang. Hát Chèo bắt nguồn từ dân ca, gần gũi với thanh điệu tiếng nói của người Việt và gắn với đời sống sinh hoạt hằng ngày của người dân.

Chèo có một số làn điệu phổ biến như: Lới lơ, Cách cú, Sấp bắt hể, Sấp mưa ngâu, Con gà rừng,...

Phần trình diễn của hát Chèo có sự kết hợp của dàn nhạc dân tộc gồm một số nhạc cụ gõ tiết tấu và các nhạc cụ giai điệu.

Một cảnh diễn Chèo tại Nhà hát Chèo Bắc Giang

Ở Bắc Giang, hát Chèo được lưu giữ và truyền dạy tại một số câu lạc bộ hát Chèo ở Yên Dũng, Việt Yên, Tân Yên, Lạng Giang, Lục Nam,...

Trình diễn hát Chèo ở Yên Lư (huyện Yên Dũng)

Các nhạc cụ dân tộc trong dàn nhạc Chèo bao gồm:

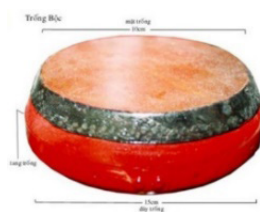
- Nhạc cụ gõ tiết tấu: trống đế, trống cơm, trống bặc, trống cái, mõ, thanh la, tiêu/ cảnh, nã bạt, sinh tiền.

(1)

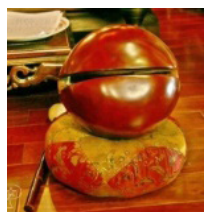
(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

Các nhạc cụ gõ tiết tấu trong Chèo bao gồm: (1) trống đế, (2) trống cơm, (3) trống bặc, (4) trống cái, (5) mõ, (6) thanh la, (7) tiêu/ cảnh, (8) nã bạt, (9) sinh tiền

– Nhạc cụ giai điệu: nhị, hồ, nguyệt, tam, bầu, tam thập lục, tiêu, sáo.

(1)

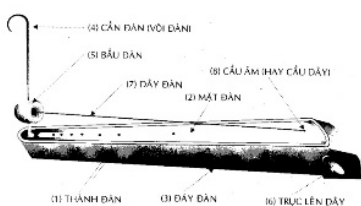
(2)

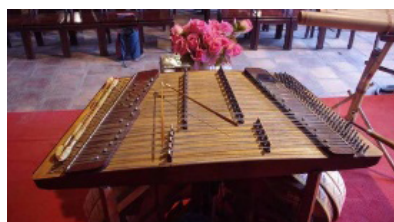
(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Các nhạc cụ giai điệu trong Chèo bao gồm: (1) nhị, (2) hồ, (3) nguyệt, (4) tam, (5) bầu, (6) tam thập lục, (7) tiêu, sáo

Câu hỏi:

- Hát Chèo có ở những địa phương nào ở Bắc Giang?
- Hãy kể tên một số làn điệu hát Chèo phổ biến.
- Hãy nêu sự khác nhau về hình thức trình diễn của hát Chèo và hát Quan họ.
- Nêu tên các nhạc cụ gõ tiết tấu và nhạc cụ giai điệu đệm cho hát Chèo.
- Hãy nêu cảm nhận của em sau khi nghe nội dung lời ca và giai điệu của bài *Sắp mưa ngâu/ Sắp bắt hê*.

3 Tìm hiểu về hát Then

Hát Then là thể loại dân ca đặc sắc, có sự kết hợp của nghi lễ với hát, múa, trình diễn của người Tày, Nùng ở Bắc Giang. Hát Then đã

được UNESCO công nhận là Di sản văn hoá phi vật thể đại diện của nhân loại vào năm 2019. Ở Bắc Giang, vào những dịp Tết đến, xuân về, hát Then được trình diễn ở các huyện Yên Thế, Lục Ngạn, Sơn Động, Lục Nam, Lạng Giang. Để phù hợp với đời sống văn hoá đương đại, hát Then đã được nhiều tác giả biên soạn lời mới, ví dụ như: Bài ca đi học, Lời cây đàn Tính,...

Hát Then

Nhạc cụ đệm cho hát Then là cây đàn tính (hay còn gọi là tính tẩu).

Đàn tính

Câu hỏi:

- Nêu đặc điểm khác biệt của hát Then với hát Chèo và hát Quan họ.
- Nêu cảm nhận của em về âm sắc của đàn tính sau khi nghe/ xem biểu diễn bài *Lời cây đàn Tính/ Bài ca đi học*.
- Điều em thích ở hát Then là gì?

THỰC HÀNH

4 Nhận biết các làn điệu

Nghe, xem một vài trích đoạn và cho biết trích đoạn đó là làn điệu hát Quan họ, hát Chèo hay hát Then.

5 Thực hành gõ theo nhịp

Em hãy nghe và thực hành và gõ theo nhịp một trong các nội dung sau đây:

- Làn điệu *Khách đến chơi nhà* hoặc *Mười thương*.
- Làn điệu Chèo *Sắp mưa ngâu* hoặc *Sắp bắt hễ*.
- Hát Then bài *Đi học* hoặc *Lời cây đàn tính*.

VẬN DỤNG

6 Lựa chọn thực hiện một trong các yêu cầu sau đây:

- Tập luyện một trích đoạn hát Chèo/ hát Quan họ/ hát Then mà em yêu thích và hát cho người thân nghe.
- Tập biểu diễn một làn điệu yêu thích (nếu có thể).
- Hãy chia sẻ những hiểu biết của em về các thể loại âm nhạc truyền thống với người thân trong gia đình, với bạn bè trong cộng đồng.

MỘT SỐ THUẬT NGỮ DÙNG TRONG TÀI LIỆU

(Theo Từ điển Tiếng Việt, Trung tâm từ điển ngôn ngữ Hà Nội – Việt Nam, 1992, Từ điển Tiếng Việt thông dụng, NXB Hồng Đức, 2015)

TT	Thuật ngữ	Giải thích	Trang

DANH SÁCH HÌNH ẢNH SỬ DỤNG TRONG TÀI LIỆU

TT	Hình (trang)	Nguồn ảnh (tên tác giả)

Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam xin trân trọng cảm ơn các tác giả
có hình ảnh, tư liệu được sử dụng, trích dẫn trong cuốn tài liệu này.

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Chủ tịch Hội đồng Thành viên NGUYỄN ĐỨC THÁI
Tổng Giám đốc HOÀNG LÊ BÁCH

Chịu trách nhiệm nội dung:
Tổng biên tập PHẠM VĨNH THÁI

Tổ chức và chịu trách nhiệm bản thảo:
Phó Tổng biên tập NGUYỄN VĂN TÙNG
Giám đốc Công ty CP Dịch vụ xuất bản Giáo dục Hà Nội PHẠM THỊ HỒNG
Giám đốc Công ty CP Đầu tư và Xuất bản Giáo dục TRẦN MINH QUỐC

Biên tập nội dung:
NGÔ THỊ HÀ – TRẦN ĐÌNH PHIÊN – PHÙNG TRÀ GIANG

Minh họa:
LÊ THẾ HẢI

Thiết kế sách:
LÊ THẾ HẢI

Sửa bản in:
NGÔ THỊ HÀ – TRẦN ĐÌNH PHIÊN – PHÙNG TRÀ GIANG

Chế bản:
CÔNG TY CỔ PHẦN DỊCH VỤ XUẤT BẢN GIÁO DỤC HÀ NỘI

**Bản quyền thuộc Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam,
Công ty Cổ phần Dịch vụ xuất bản Giáo dục Hà Nội và Công ty Cổ phần Đầu tư và Xuất bản Giáo dục.**
Tất cả các phần của nội dung cuốn sách này đều không được sao chép, lưu trữ, chuyển thể dưới bất kì hình thức nào
khi chưa có sự cho phép bằng văn bản của Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam,
Công ty Cổ phần Dịch vụ xuất bản Giáo dục Hà Nội và Công ty Cổ phần Đầu tư và Xuất bản Giáo dục.

TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG TỈNH BẮC GIANG LỚP 3

Mã số:

In ..... bản (QĐ in số.....), khổ 19 x 26,5 cm

In tại: .....

Địa chỉ: .....

Số ĐKXB: ...../CXBIPH/.....

Số QĐXB: ..... ngày ..... tháng ..... năm

In xong và nộp lưu chiểu tháng ..... năm

Mã số ISBN: .....